

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
ข้อมูล ณ วันที่ ๓ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายณรงค์สิทธิ์ สุทธาทิพย์
๒. เลขประจำตัวประชาชน ..
๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๘ หมู่ ๗ ตำบลสองพี่น้อง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๗-๑๙๕๑..Facebook ณรงค์สิทธิ์ สุทธาทิพย์
ปีเกิด พ.ศ. ๒๕๐๑
๔. สถานภาพ ☒ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง
๕. ระดับการศึกษา ปริญญาตรี
สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
คณะ/สาขาวิชา-.....
๖. อาชีพปัจจุบัน
☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
ระบุ.....
๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๑๙๔๔,๐๐๐ บาท/ปี
๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก ทุเรียน
๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน๑.....แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย
แปลงเรียนรู้การผลิตทุเรียนคุณภาพ
๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน.....๓.....ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - ๑) ฐานเรียนรู้ที่ ๑ การผลิตทุเรียนคุณภาพให้ได้มาตรฐาน
 - ๒) ฐานเรียนรู้ที่ ๒ การผลิตน้ำหมักคุณภาพสูง
 - ๓) ฐานเรียนรู้ที่ ๓ การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา
๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน.....๓.....หลักสูตร ประกอบด้วย
 - ๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน๓..... หลักสูตร ประกอบด้วย
 - ๑) หลักสูตรที่ ๑ การผลิตทุเรียนคุณภาพให้ได้มาตรฐาน
 - ๒) หลักสูตรที่ ๒ การผลิตน้ำหมักคุณภาพสูง
 - ๓) หลักสูตรที่ ๓ การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา
 - ๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน๑..... หลักสูตร ประกอบด้วย
 - ๑) การผลิตทุเรียนคุณภาพให้ได้มาตรฐาน
 - ๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน๓..... หลักสูตร ประกอบด้วย

- ๑). หลักสูตรที่ ๒. การผลิตน้ำหมักคุณภาพสูง
- ๒). หลักสูตรที่ ๒. การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา
- ๓). หลักสูตรที่ ๓. การลดต้นทุนการผลิตทุเรียน

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุมารายงาน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุดิบ ประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

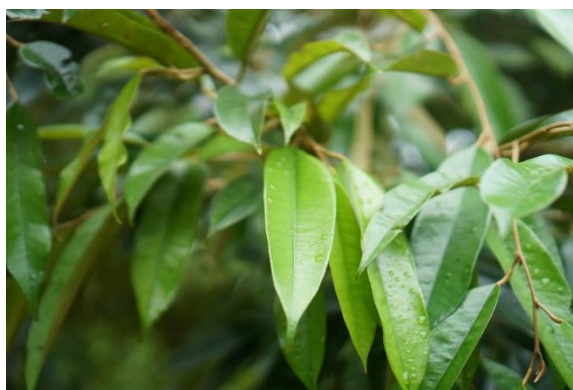
การผลิตทุเรียนคุณภาพ

ทุเรียนเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคตะวันออกและภาคใต้ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศและการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ ปัจจุบันความต้องการทุเรียนไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันก็เผชิญกับความท้าทายด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และการแข่งขันจากประเทศเพื่อนบ้าน กรมวิชาการเกษตรจึงได้กำหนดกรอบแนวทางการผลิตที่ชัดเจน ภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) เพื่อเป็นเครื่องมือยกระดับคุณภาพทุเรียนไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ

หลักการสำคัญของการผลิตทุเรียนคุณภาพตามมาตรฐาน GAP ประกอบด้วย การเลือกพื้นที่และพันธุ์ที่เหมาะสม การจัดการแปลงปลูกอย่างเป็นระบบ การให้น้ำและปุ๋ยตามระยะการเจริญเติบโต การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยคำนึงถึงความปลอดภัย การจัดการดอกและผลเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ ตลอดจนการเก็บเกี่ยวตามอายุผลที่กำหนด เช่น พันธุ์หมอนทองอายุ ๑๒๐-๑๓๕ วันหลังดอกบาน และพันธุ์ชะนีอายุ ๑๐๐-๑๑๐ วัน ทั้งนี้ จังหวัดจันทบุรีได้ดำเนินการมาตรการ “ตรวจก่อนตัด” เพื่อควบคุมไม่ให้ทุเรียนอ่อนออกสู่ตลาด อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค

การนำมาตรฐาน GAP มาใช้ไม่ได้เพียงช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตผลไม้ที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของตลาด แต่ยังมีผลดีในเชิงเศรษฐกิจและสังคม เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ราคาสูงขึ้น ลดความเสี่ยงจากการถูกกดราคา อีกทั้งยังเปิดโอกาสสู่ตลาดส่งออกที่มีข้อกำหนดเข้มงวด นอกจากนี้ การปฏิบัติตามมาตรฐานยังช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ที่เน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ของ ศพก. ที่เหมาะสมคือการใช้พื้นที่จริงเป็นฐานการเรียนรู้ ผสมผสาน การสาธิต เวิร์กช็อป การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยมีการติดตามต่อเนื่องและสร้างเครือข่ายเกษตรกรร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์จริงทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

๑. การเป็นตัวแทนเสียงของเกษตรกร

เกษตรกรต้นแบบในฐานะประธานเครือข่าย ศพก. ระดับจังหวัด มีบทบาทในการ สะท้อนปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอของเกษตรกรจากทุกอำเภอ เข้าสู่เวทีระดับจังหวัด ทำให้แผนบูรณาการสอดคล้อง กับสภาพจริง เช่น ปัญหาทุเรียนอ่อน การใช้แรงงาน การตลาด และมาตรฐาน GAP

๒. การเชื่อมโยงองค์ความรู้และประสบการณ์จริง

โดยนำองค์ความรู้จากการทำงานใน ศพก. อำเภอท่าใหม่ และเครือข่าย GAP ทุเรียน มาเป็น ต้นแบบสำหรับการออกแบบกิจกรรมในแผนจังหวัด ช่วยเสนอแนวทางปฏิบัติที่พิสูจน์แล้ว เช่น การจัดการสวนทุเรียน การตรวจคุณภาพก่อนตัด และการเชื่อมโยงกับผู้ส่งออก

๓. การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน

เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรจังหวัด มีส่วนร่วม วิเคราะห์ SWOT ด้านการเกษตร ของจังหวัด (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทาย) ร่วมกำหนด เป้าหมายการพัฒนา เกษตร เช่น เพิ่มพื้นที่ GAP, ลดปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพ, ขยายตลาดส่งออก

๔. การเชื่อมประสานหน่วยงาน

ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน มีบทบาทในการแนะนำให้ แผนบูรณาการมีลักษณะ บูรณาการหลายภาคส่วน

๕. การติดตามและผลักดันแผนสู่การปฏิบัติ

ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ของโครงการ/กิจกรรมที่วางไว้ ใช้เครือข่าย ศพก. ระดับอำเภอ เป็นฐานข้อมูลและพื้นที่ปฏิบัติการจริงในการทดลองหรือประเมินผล

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

(ภาคผนวก)

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับ ใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำการเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

เกษตรกรต้นแบบ ปรับวิธีการปลูกทุเรียนเสริมความมั่นคงผลผลิต ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกทุเรียนจากแบบต้นเดี่ยวเป็น การปลูกต้นคู่ โดยใช้ ๒-๓ ต้นต่อหลุม พร้อมยกโคกสูง เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมขัง เนื่องจากทุเรียนเป็นพืชที่มีรากตื้น อีกทั้งยังช่วยเสริมความแข็งแรง ลดความเสียหายจากลมพายุในช่วงใกล้เก็บเกี่ยวผลผลิต การปรับเปลี่ยนดังกล่าว ถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านการเกษตร และเป็นแนวทางการจัดการสวนทุเรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP สร้างความมั่นคงให้กับผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนเป็นแบบอย่างให้แก่เกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

ปัจจุบันภาคการเกษตรที่เต็มไปด้วยความท้าทาย ทั้งสภาพอากาศที่แปรปรวน ภัยธรรมชาติที่คาดการณ์ไม่ได้ และความต้องการของตลาดที่สูงขึ้น เกษตรกรต้นแบบแสดงให้เห็นความมุ่งมั่นและความสามารถในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำสวนทุเรียนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้การผลิตยังคงคุณภาพและยั่งยืนต่อไป จากเดิมที่การปลูกทุเรียนมักนิยมปลูกต้นเดี่ยวในหนึ่งหลุม แต่ด้วยประสบการณ์และการเรียนรู้ เกษตรกรต้นแบบได้ริเริ่มปรับเปลี่ยนมาสู่การปลูกทุเรียนต้นคู่ หรือ ๒ - ๓ ต้นต่อหลุม โดยใช้เทคนิคการยกโคกให้สูงขึ้นจากระดับดินเดิม การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่ทำให้ต้นทุเรียนเจริญเติบโตดีขึ้น แต่ยังเป็นการปรับตัวเพื่อตอบสนองโจทย์ปัญหาสำคัญในพื้นที่ เพื่อป้องกันน้ำท่วมขัง เนื่องจากทุเรียนเป็นพืชที่มีรากตื้น หากเจอน้ำท่วมจะทำให้รากขาดอากาศและเสียหายได้ง่าย การยกโคกช่วยให้ดินระบายน้ำได้ดีขึ้น ลดความเสียหายจากพายุ การปลูกแบบต้นคู่หรือหลายต้นต่อหลุมช่วยให้รากกระจายและเกาะดิน เมื่อต้นทุเรียนมีความแข็งแรงขึ้น สามารถลดความเสี่ยงการโค่นล้มในช่วงที่ผลผลิตใกล้เก็บเกี่ยว เพิ่มโอกาสในการผสมเกสรและผลผลิต การปลูกหลายต้นในหลุมเดียวกันส่งเสริมให้ทุเรียนผสมเกสรข้ามได้สะดวกขึ้น เพิ่มอัตราการติดผล และสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน GAP

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

๑. ลดต้นทุนการเตรียมหลุมและระบบน้ำ

การขุดหลุมปลูกและปรับปรุงดินใช้เพียงหนึ่งหลุม สามารถปลูกได้หลายต้น ด้วยการติดตั้งระบบน้ำหยดหรือสปริงเกอร์ สามารถติดตั้งจุดให้น้ำในโคนเดียว แต่เลี้ยงได้หลายต้น ช่วยประหยัดค่าท่อน้ำและหัวสปริงเกอร์

๒. ประหยัดค่าใช้จ่ายด้านปุ๋ยเคมีและอินทรีย์วัตถุเพื่อบำรุงดิน

เมื่อหลายต้นใช้โคนเดียวกัน เกษตรกรสามารถใส่ปุ๋ยหรืออินทรีย์วัตถุในบริเวณเดียว ลดปริมาณ แรงงานการใส่ปุ๋ยและทำให้การใส่ปุ๋ยคุ้มค่ามากขึ้น ต้นทุเรียนเจริญเติบโตเท่า ๆ กัน ไม่แย่งอาหารกัน ส่งผลให้ระบบรากแผ่กว้างขึ้น ดูดซับอาหารได้ดีกว่าเดิม

๓. ประหยัดแรงงานดูแลรักษา

การตัดหญ้า การคลุมหน้าดิน พรวนดิน หรือการพ่นสารต่าง ๆ ทำในพื้นที่โคนเดียว ก็ครอบคลุมหลายต้น ลดจำนวนรอบการทำงาน และลดค่าแรงงานเมื่อเทียบกับการปลูกต้นเดียว

๔. การใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า

ในพื้นที่เท่าเดิม เกษตรกรสามารถปลูกได้จำนวนต้นมากขึ้น ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น เมื่อผลผลิตเพิ่ม ต้นทุนต่อหน่วย (บาท/กิโลกรัม) จะลดลงอัตโนมัติ

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

๑. การวางแผนและออกแบบแปลงปลูก

- กำหนดระยะปลูกที่เหมาะสม ๘x๘ เมตร โดยแต่ละหลุมปลูก ๒-๓ ต้น
- ออกแบบโคก (ยกโคกสูง ๕๐-๘๐ ซม.) เพื่อป้องกันน้ำท่วมขังและเพิ่มการระบายน้ำ
- ใช้ระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่

๒. การเตรียมหลุมและวัสดุปลูก

- ขุดหลุมใหญ่ ๘๐x๘๐x๘๐ ซม. ใส่วัสดุปรับปรุงดิน เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก แกลบดำ
- ใช้เครื่องวัดค่า pH และความชื้นดิน เพื่อปรับสภาพดินให้เหมาะสม
- ผสมจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ (Bio-fertilizer, Trichoderma) เพื่อช่วยป้องกันโรครากเน่า

๓. การปลูกต้นกล้า

- วางต้นกล้า ๒-๓ ต้นในหลุมเดียวกัน ระยะห่าง ๕๐-๖๐ ซม.
- ใช้พันธุ์ที่มีความแข็งแรง ทนทาน ลักษณะใบมีความอุดมสมบูรณ์
- ใช้ถุงรากตัดแต่ง (Root Control Bag) หรือเทคนิคการดูแลต้นพันธุ์ที่พัฒนาแล้ว

เพื่อให้รากสมบูรณ์และแข็งแรง

๔. การจัดการน้ำและอาหารพืช

- ติดตั้งระบบน้ำสปริงเกอร์
- ตรวจวิเคราะห์ดิน

๕. การจัดการทรงพุ่มและป้องกันภัยธรรมชาติ

- ตัดแต่งกิ่งอย่างเป็นระบบเพื่อให้แต่ละต้นได้รับแสงเพียงพอ
- เสริมค้ำยันป้องกันลมพายุ โดยใช้วัสดุผสมผสาน ได้แก่ เชือกฟาง ไม้ไผ่
- พ่นสารชีวภัณฑ์ เพื่อควบคุมโรคและแมลงแบบลดต้นทุนแรงงาน

๖. การติดตามผลผลิตและเชื่อมโยงตลาด

- ติดตามข้อมูลการเจริญเติบโต อุณหภูมิ ความชื้น สม่ำเสมอ
- บันทึกข้อมูลการผลิตด้วย แอปพลิเคชันเกษตร (เช่น Kasettrack, Farmbook) เพื่อ

รองรับมาตรฐาน GAP

- ตรวจวิเคราะห์น้ำหนักแห้งของทุเรียน เมื่ออายุครบ ๑๒๐ วัน ก่อนตัดจำหน่าย ตามประกาศ/คำสั่ง และมาตรการต่างๆ ของจังหวัดจันทบุรี

- นำผลผลิตเข้าสู่เครือข่ายการตลาดที่เชื่อมโยงกับผู้ส่งออก (ล้ง)

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

แนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาทุเรียนภาคตะวันออก มุ่งเน้นที่ ๓ ประการหลัก คือ

๑. การเพิ่มคุณภาพทุเรียนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดส่งออก โดยการนำเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่จากเกษตรกรต้นแบบที่มีศักยภาพขยายผลสู่การปฏิบัติของเกษตรกร โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดการหลักในพื้นที่ในการขยายผลทั้งองค์ความรู้และเทคโนโลยี

๒. การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการเพิ่มปริมาณผลผลิตทุเรียนในการแปรรูปตามตลาดส่งออกที่มีแนวโน้มความต้องการสูงขึ้น ได้แก่ ทุเรียนแกะเนื้อแช่แข็ง และการส่งเสริมการขายตรงผู้บริโภคให้มากขึ้น รวมถึงการทำทุเรียนเกรดพรีเมียม โดยจำหน่ายผ่านทางตลาดออนไลน์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

๓. การลดความเสียหายช่วงผลผลิตทุเรียนระจุกตัว โดยสภาพปกติทุเรียนจะมีช่วงระจุกตัว หรือช่วงระยะเวลาสั้นๆ ประมาณไม่เกิน ๑๐ - ๑๕ วัน ของแต่ละปี ที่ปริมาณทุเรียนออกสู่ตลาดจำนวนมากเกินกว่าความต้องการของตลาด ส่งผลให้ราคาที่เกษตรกรจำหน่ายได้ลดลง

ดังนั้น แนวทางลดปริมาณผลผลิตระจุกตัวคือ การส่งเสริมให้มีผลผลิตออกช่วงต้นฤดูให้มากขึ้น ซึ่งในช่วงต้นฤดูผลผลิตทุเรียนที่ออกสู่ตลาดยังมีความต้องการอีกมาก และราคาก็สูงมากด้วย ในการบริหารจัดการเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือประสานกัน ระหว่างองค์ความรู้และเทคโนโลยี เจ้าหน้าที่ และเกษตรกรในการนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติมเพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....ทุเรียน.....ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) พื้นที่ปลูกจำนวน.....(ไร่-งาน-วา)

๑.๒) พื้นที่ปลูกจำนวน.....(ไร่-งาน-วา)

๑.๓) พื้นที่ปลูกจำนวน.....(ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑)ปลานิล..... จำนวน ...๒,๐๐๐.....(ตัว)

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....-.....ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑) จำนวน.....(ตัว)

๓.๒) จำนวน..... (ตัว)

๓.๓) จำนวน..... (ตัว)

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....-.....ชนิด ประกอบด้วย

๔.๑) จำนวน.....(หน่วย.....)

๔.๒) จำนวน.....(หน่วย.....)

๔.๓) จำนวน.....(หน่วย.....)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า..ทุเรียน..มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

การคิดกำไร ขาดทุน จากการประกอบอาชีพ สวนทุเรียน พื้นที่ ๑๒ ไร่ปี ๒๕๖๗

รายได้ ๑,๙๔๔,๐๐๐ บาท หักต้นทุน-ค่าใช้จ่าย ดังนี้

- ค่าปุ๋ยอินทรีย์เคมี ๑๑๙,๖๐๐ บาท

- ยาป่าคัตรูพืช ๕๗,๐๐๐ บาท
- ค่าน้ำมันตัดหญ้า ๖,๒๐๐ บาท
- ค่าแต่งลูกทุเรียน ๒๒,๐๐๐ บาท
- ค่ายากำจัดวัชพืช ๗,๒๐๐ บาท
- ค่าโยงทุเรียน ๒๖,๕๐๐ บาท
- ค่าแรงงาน ๒๒๔,๐๐๐ บาท
- ค่าเชือกฟาง ๑๔,๒๐๐ บาท
- ค่าไฟฟ้า ๒๖,๐๐๐ บาท
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ๓๕,๐๐๐ บาท
- ค่าแรงตนเอง ๖๐,๐๐๐ บาท

รวมต้นทุนค่าใช้จ่าย ๖๓๐,๗๐๐ บาท

กำไร ๑,๓๑๓,๓๐๐ บาท

ต้นทุนต่อกิโลกรัม ๓๘.๙๓ บาท

ต้นทุนต่อไร่ ๕๒,๕๕๘ บาท

กำไรต่อกิโลกรัม ๘๑,๐๗๐ บาท

กำไรต่อไร่ ๑๐๙,๕๔๑ บาท

ข้อมูล : สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จันทบุรี

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-.....

เฉลี่ยรายได้วันละ.....-.....บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-.....

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....-.....บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-.....

เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....-.....บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ทุเรียน.....

เฉลี่ยรายได้ปีละ ๑,๙๔๔,๐๐๐ บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

๑) ประโยชน์ต่อตนเอง

- เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ ด้วยการปลูกต้นคู่ช่วยให้มีจำนวนต้นมากขึ้นในพื้นที่เท่าเดิม

และเพิ่มโอกาสการติดผลจากการผสมเกสรข้าม

- ลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ รากของต้นคู่ช่วยเกาะดินและเสริมความมั่นคง

ลดความเสียหายจากพายุและน้ำท่วมขัง

- ลดต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต ค่าใช้จ่ายด้านชุดหลุม ระบายน้ำ และการใส่ปุ๋ยเฉลี่ยแล้ว
ถูกลง เมื่อเทียบกับผลผลิตที่มากขึ้น

- เพิ่มรายได้และความมั่นคง ผลผลิตได้มาตรฐาน GAP สร้างโอกาสด้านการตลาดและส่งออก

๒) ประโยชน์ต่อเกษตรกรรายอื่น

- เป็นต้นแบบการเรียนรู้ (Learning by Doing) เกษตรกรรายอื่นเห็นผลสำเร็จจริงจาก
การปรับเปลี่ยนเกิดแรงบันดาลใจในการทดลอง

- ลดความผิดพลาดในการลงทุน เพราะมีแบบอย่างที่ดีพิสูจน์แล้ว ทำให้เกษตรกรใหม่
ไม่ต้องลองผิดลองถูกเอง

- ยกระดับมาตรฐานการผลิต หากเกษตรกรหลายรายนำเทคนิคเดียวกันมาใช้ จะทำให้
ผลผลิตทุเรียนทั้งพื้นที่มีคุณภาพสม่ำเสมอและรองรับการตรวจสอบ GAP ได้ง่ายขึ้น

๓) ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

- สร้างเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง ผลผลิตคุณภาพสูง เพิ่มมูลค่าส่งออก สร้างรายได้
หมุนเวียนในชุมชน

- ลดปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพ/ทุเรียนอ่อน ทำให้ชื่อเสียงทุเรียนจันทบุรีดีขึ้น ผู้บริโภค
เชื่อมั่น เกิดผลบวกต่อทั้งจังหวัด

- เป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน : ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้และเกษตรกรต้นแบบที่พร้อมถ่ายทอด
องค์ความรู้ ทำให้เกิดเครือข่ายเกษตรกรที่ช่วยเหลือกัน

- การเกษตรที่ยั่งยืน การจัดการพื้นที่ด้วยโคกและต้นคูช่วยรักษาสีเขียวแวดล้อม เช่น
ลดการใช้สารเคมีเกินจำเป็น และป้องกันการชะล้างดิน

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสีเขียวแวดล้อมหรืออนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

๑) การใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าและลดผลกระทบต่อดิน

การปลูก ๒-๓ ต้นในหนึ่งหลุม เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ โดยไม่จำเป็นต้องขยายพื้นที่
เพาะปลูกใหม่ ลดแรงกดดันการบุกรุกพื้นที่ป่า หรือพื้นที่ธรรมชาติรอบข้างเพื่อขยายสวนทุเรียน การยกโคกช่วยให้
น้ำไม่ท่วมขัง รากไม้เน่าลดการใช้สารเคมีป้องกันโรคราก

๒) การลดการใช้สารเคมี

เมื่อต้นคูมีระบบรากแข็งแรงและเสริมกัน ลดการใช้สารเคมีกำจัดเชื้อราหรือป้องกันโคน
ล้ม ผลิตน้ำหมักอินทรีย์และปุ๋ยหมักใช้เอง ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีสังเคราะห์บางส่วน ผลที่ตามมา
คือ ลดการปนเปื้อนในดินและน้ำ และช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศในสวน

๓) การสร้างความอุดมสมบูรณ์ของดิน

การใช้ปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ดินร่วนซุย อุดมไปด้วย
เพิ่มความหลากหลายของจุลินทรีย์ในดิน ทำให้ดินมีชีวิตและยั่งยืน ลดการชะล้างหน้าดิน เพราะพืชมีรากที่กระจาย
และจับดินแน่นขึ้น

๔) การใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

ต้นคูในหลุมเดียวกันสามารถจัดระบบให้น้ำและปุ๋ยร่วมกัน ประหยัดน้ำและพลังงาน
ในการสูบน้ำหมักอินทรีย์ที่เกษตรกรทำเอง

๕) การสร้างระบบนิเวศเกษตรที่ยั่งยืน

เมื่อเกษตรกรใช้นิยอินทรีย์แทนสารเคมี สวนกลายเป็นแหล่งอาศัยของแมลงที่เป็นประโยชน์ ลดผลกระทบต่อสุขภาพของแรงงานและชุมชนรอบข้าง เพราะสารพิษตกค้างลดลง

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.

ระบบการผลิตพืชเชิงเศรษฐกิจ วัชพืชถือเป็นปัจจัยที่กระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชหลัก เนื่องจากมีการแข่งขันด้านน้ำ อาหาร และแสงสว่าง เกษตรกรจำนวนมากจึงเลือกใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชเพื่อควบคุม แต่แนวทางดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งการปนเปื้อนในดินและน้ำ การลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ และการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ เกษตรกรหันมาใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช.....มาใช้ โดยปรับวิธีการกำจัดวัชพืชเป็น การตัดหญ้าและนำเศษหญ้ามาคลุมโคนต้นทุเรียน วิธีการดังกล่าวไม่เพียงเป็นการจัดการที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว

๑) การอนุรักษ์ดิน

การงดใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชช่วยรักษาโครงสร้างดิน ลดความเสี่ยงการชะล้างสารพิษ เศษหญ้าที่นำมาคลุมโคนช่วยป้องกันการกระแทกของเม็ดฝน ลดการพังทลายหน้าดิน เมื่อเศษหญ้าเน่าเปื่อยกลายเป็นอินทรีย์วัตถุ เพิ่มความร่วนซุยและความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน

๒) การอนุรักษ์น้ำ

เศษหญ้าคลุมโคนต้นช่วยรักษาความชื้นของดิน ลดการระเหยของน้ำทำให้เกษตรกรใช้น้ำน้อยลงลดความเสี่ยงจากสารเคมีไหลบ่าลงแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งเป็นการป้องกันการปนเปื้อนของทรัพยากรน้ำ

๓) การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

การไม่ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชช่วยคงไว้ซึ่งสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กในดิน (ไส้เดือน จุลินทรีย์) ที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบนิเวศ การตัดหญ้าแทนการทำลายด้วยสารเคมี ทำให้ยังมีพืชพรรณคลุมดินบางส่วนคงอยู่ เป็นที่อยู่อาศัยของแมลงที่เป็นประโยชน์ เช่น ผึ้งและแมลงผสมเกสร

๔) การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า

เศษหญ้าที่ตัดได้ถูกนำกลับมาใช้ใหม่ในรูปของวัสดุคลุมดิน ลดความจำเป็นในการซื้อวัสดุคลุมดินจากภายนอก เป็นการหมุนเวียนทรัพยากรในระบบนิเวศเกษตร โดยเปลี่ยนวัชพืชจากสิ่งที่เกษตรกรเคยมองว่าเป็นปัญหาให้กลายเป็นทรัพยากร

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

การเปลี่ยนระบบการปลูกทุเรียนจากต้นเดี่ยวมาเป็นต้นคู่ของเกษตรกรต้นแบบไม่ได้เป็นเพียงการทดลองเทคนิคใหม่ ๆ แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกษตรกรเข้าใจ ข้อมูลด้านการเกษตรของพื้นที่อย่างรอบด้าน ตั้งแต่ดิน น้ำ การจัดการพืช การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากร ไปจนถึงการตลาด ดังนี้

๑. การเรียนรู้ด้านการจัดการดิน

เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของดินว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สุดของการปลูกทุเรียน การปลูกต้นคู่ร่วมกับการยกโคกสูงช่วยเพิ่มการระเหยน้ำ ลดปัญหาน้ำท่วมขัง และลดการเกิดโรครากเน่า อีกทั้งยังมีการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักและน้ำหมักอินทรีย์ที่ผลิตเอง ทำให้ดินร่วนซุย มีอินทรีย์วัตถุเพิ่มขึ้น และเกิดความยั่งยืนของโครงสร้างดิน

๒. การเรียนรู้ด้านการจัดการน้ำ

ทุเรียนเป็นพืชที่ต้องการน้ำอย่างสม่ำเสมอ แต่ไม่ทนต่อน้ำขัง เกษตรกรจึงพัฒนาระบบน้ำที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบน้ำหยดหรือสปริงเกอร์ ร่วมกับการคลุมโคนต้นด้วยเศษหญ้าที่ตัดจากสวน ช่วยรักษาความชื้น ลดการระเหย และประหยัดน้ำ เป็นการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างรู้คุณค่า

๓. การเรียนรู้ด้านการจัดการพืช

การปลูกหลายต้นในหนึ่งหลุมทำให้เกษตรกรเรียนรู้การจัดการทรงพุ่มที่เหมาะสม เช่น การตัดแต่งกิ่งเพื่อให้พุ่มโปร่ง รับแสงเพียงพอ และควบคุมจำนวนผลต่อกิ่งเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพสูง นอกจากนี้ยังทำให้พืชมีระบบรากที่แข็งแรง เกาะดินมั่นคง ลดความเสียหายจากลมพายุในช่วงติดผล

๔. การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งที่โดดเด่นคือเกษตรกร งดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช แต่เลือกใช้การตัดหญ้าแทน และนำเศษหญ้ามาคลุมโคนต้น ซึ่งช่วยทั้งการรักษาความชื้นในดิน การเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และการลดต้นทุน อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตในดิน ลดการปนเปื้อนของสารเคมีลงสู่ดินและน้ำ สะท้อนการทำเกษตรที่สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

๕. การเรียนรู้ด้านการใช้ทรัพยากรในพื้นที่

เกษตรกรได้นำวัสดุเหลือใช้จากสวน เช่น เศษหญ้า กิ่งไม้ และมูลสัตว์ มาผลิตเป็นน้ำหมักอินทรีย์และปุ๋ยหมักใช้เอง ลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมีจากภายนอก ช่วยหมุนเวียนทรัพยากรในระบบนิเวศเกษตร และสร้างความมั่นคงทางต้นทุนการผลิต

๖. การเรียนรู้ด้านการตลาดและมาตรฐาน

ผลผลิตทุเรียนที่ได้จากการจัดการสวนแบบต้นคู่ มีคุณภาพตรงตามมาตรฐาน GAP สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคและผู้ส่งออก เกิดผลดีทั้งในด้านรายได้ของเกษตรกร และภาพลักษณ์ของทุเรียนจันทบุรีในระดับประเทศและนานาชาติ

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรสู่เกษตรกรและชุมชนในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำแปลงของเกษตรกรต้นแบบมาเป็นแหล่งเรียนรู้และจุดจัดการอบรมศึกษาดูงาน อันสะท้อนถึงการบูรณาการระหว่าง “ความรู้เชิงทฤษฎี” และ “ประสบการณ์เชิงปฏิบัติจริง” ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๑) การพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบ

เกษตรกรต้นแบบได้ทำการทดลองและพัฒนาการปลูกทุเรียนแบบต้น อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า ๕ ปี แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้เชิงประจักษ์ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ด้านการจัดการดิน น้ำ การดูแลทรงพุ่ม และการป้องกันความเสียหายจากภัยธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ เกษตรกรต้นแบบ จึงสามารถสั่งสมความรู้และทักษะจนเกิดความเชี่ยวชาญในการผลิตทุเรียนคุณภาพตามมาตรฐาน GAP และสามารถรับมือกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมและตลาดได้อย่างมั่นใจ

๒) การถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรรายอื่น

เมื่อเกษตรกรต้นแบบได้พัฒนาศักยภาพจนเป็นที่ยอมรับ จึงได้รับบทบาทเพิ่มเติมในฐานะวิทยากร โดยการใช้แปลงจริงเป็นฐานการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ทำให้ผู้เข้ามาศึกษาดูงานสามารถเรียนรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติจริงไปพร้อมกัน นอกจากนี้ การที่เกษตรกรต้นแบบถ่ายทอดประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการปลูกทุเรียนต้นคู่ ยังช่วยสร้างความเข้าใจเชิงลึกให้แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ ที่เข้าร่วมอบรม รวมทั้งยังสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในสวนของตนเองได้อย่างเหมาะสม

๓) การขยายผลสู่เครือข่ายและชุมชน

บทบาทของเกษตรกรต้นแบบไม่ได้จำกัดเพียงการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เข้าร่วมอบรมเท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี รวมไปถึงพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการปลูกทุเรียน การจัดเวทีเรียนรู้ดังกล่าวจึงมิใช่เพียงการถ่ายทอดข้อมูลเชิงเทคนิค แต่ยังเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรรมที่มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

จังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่ปลูกทุเรียนที่สำคัญของประเทศ การรักษาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP และเป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่เกษตรกรต้องเผชิญ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรจำนวนมากยังประสบปัญหาตั้งแต่การเตรียมพื้นที่เพาะปลูก การจัดการสวน ไปจนถึงการตัดผลผลิตไม่ถูกระยะเวลา ศพก. อำเภอกาโหม จึงมีบทบาทสำคัญ โดยมีเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ การให้บริการของเกษตรกรต้นแบบ ได้แก่

๑. การเตรียมพื้นที่และระบบการปลูก เกษตรกรต้นแบบให้คำแนะนำในการเลือกพื้นที่ การวิเคราะห์สภาพดิน และการปรับปรุงดิน โดยเน้นการยกโคกเพื่อป้องกันน้ำท่วมขัง รวมถึงการปรับเปลี่ยนจากการปลูกต้นเดี่ยวมาเป็นต้นคู่ ซึ่งช่วยเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ ลดความเสี่ยงจากพายุ และสอดคล้องกับมาตรฐานการผลิตที่ยั่งยืน

๒. การจัดการสวนระหว่างการผลิต เกษตรกรต้นแบบสาธิตการใช้ปุ๋ยตามผลวิเคราะห์ดิน การจัดการน้ำด้วยระบบน้ำหยด และการจัดการวัชพืชโดยการตัดหญ้าและคลุมโคนต้น แทนการใช้สารเคมี วิธีการดังกล่าวไม่เพียงลดต้นทุน แต่ยังอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ เกษตรกรรายอื่นจึงสามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิตได้จริง

๓. การป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคและแมลง ด้วยประสบการณ์ตรงจากการปลูกทุเรียน เกษตรกรต้นแบบสามารถแนะนำวิธีการสังเกตอาการโรคและแมลงในระยะเริ่มต้น ตลอดจนการใช้ชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและตอบสนองต่อข้อกำหนดด้านความปลอดภัยอาหาร

๔. การตรวจวิเคราะห์คุณภาพผลผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว นับเป็นบทบาทสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับทั้งเกษตรกรและผู้บริโภค เกษตรกรต้นแบบได้ถ่ายทอดวิธี การตรวจวิเคราะห์น้ำหนักเนื้อแห้งของ

ทุเรียน เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดระยะเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม การปฏิบัติดังกล่าวช่วยลดปัญหาทุเรียนด้วยคุณภาพและทุเรียนอ่อนที่ออกสู่ตลาด ซึ่งเคยเป็นปัญหาหลักในภาคการเกษตรของจังหวัด

นอกจากนี้ยังมีบทบาทที่เกษตรกรต้นแบบได้รับความไว้วางใจ คือ สมาชิกสภาเกษตรกรอำเภอท่าใหม่ เป็นตำแหน่งที่มีกฎหมายรองรับตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมีหน้าที่หลัก ๆ คือ เป็นผู้แทนเกษตรกรในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่เชื่อมโยงเสียงของเกษตรกร เข้าสู่กระบวนการนโยบายของรัฐ เป็นผู้แทนเกษตรกรในพื้นที่ รับฟังความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของเกษตรกรในอำเภอ สะท้อนข้อเสนอแนะเข้าสู่สภาเกษตรกรจังหวัด และต่อยอดถึงสภาเกษตรกรแห่งชาติ จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย และแผนพัฒนาการเกษตรระดับพื้นที่ วิเคราะห์สภาพปัญหาการเกษตรของอำเภอ จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อนำไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัด ประสานความร่วมมือระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงการทำงาน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานกับหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา ติดตามและผลักดันการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรในพื้นที่ เป็นกลไกตรวจสอบและผลักดันให้หน่วยงานรัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาของเกษตรกร เช่น ปัญหาราคาสินค้าตกต่ำ โรคระบาดในพืชและสัตว์ หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ สนับสนุนให้เกษตรกรเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐอย่างทั่วถึง สร้างเครือข่ายเกษตรกรและพัฒนาศักยภาพชุมชนเกษตร ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกร เช่น วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์การเกษตร สนับสนุนการยกระดับมาตรฐานการผลิต เช่น GAP, Organic หรือการตลาดสินค้าเกษตร

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร ดำเนินการในรูปแบบ “โรงเรียนเกษตรกร” (Farmer Field School: FFS) เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นให้เกษตรกรได้เรียนรู้จาก การลงมือปฏิบัติจริงในแปลงเกษตร โดยมี เกษตรกรต้นแบบหรือผู้มีประสบการณ์ ทำหน้าที่เสมือนครู ถ่ายทอดความรู้ เทคนิค และประสบการณ์ตรง ขณะเดียวกันผู้เรียนหรือเกษตรกรรายอื่น ๆ ก็สามารถซักถาม แลกเปลี่ยน และเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม

หลักการสำคัญของโรงเรียนเกษตรกรคือ “เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง” (Learning by Doing) ไม่ใช่เพียงการรับฟังทฤษฎี แต่เป็นการทดลองและแก้ไขปัญหาหน้างานจริง ซึ่งช่วยให้เกษตรกรเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดียิ่งขึ้น

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร ในยุคปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้ “เกษตรกรต้นแบบ” เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ตรงในฐานะวิทยากร ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอท่าใหม่ ได้ดำเนินการจัดอบรมเกษตรกรผู้นำในพื้นที่ โดยใช้เกษตรกรต้นแบบเป็นผู้สอน ถ่ายทอดทั้งแนวคิด เทคนิค และวิธีการปฏิบัติจริง ซึ่งแต่ละหลักสูตรในแต่ละปีถูกออกแบบให้ตอบโจทย์สถานการณ์และความต้องการของพื้นที่ เนื้อหาหลักสูตรที่ถ่ายทอดโดยเกษตรกรต้นแบบ หลักสูตรการอบรมมีความหลากหลายและปรับเปลี่ยนไปตามความจำเป็นในแต่ละปี เช่น

- การลดต้นทุนการผลิต ผ่านการใช้ทรัพยากรภายในสวนอย่างคุ้มค่า
- การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนและรักษาสภาพดิน

- การทำน้ำหมักชีวภาพคุณภาพสูง และการผลิตน้ำหมักเปลือกมังคุด เพื่อลดการใช้สารเคมี
- การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อให้ตรงต่อความต้องการของพืช
- การแก้ไขปัญหาโรคพืชใบไหม้ผล โดยใช้วิธีผสมผสานทางชีวภาพและวิทยาศาสตร์
- การผลิตทุเรียนให้ได้มาตรฐาน GAP เพื่อรองรับตลาดส่งออก
- การออกแบบเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร จึงทำให้การ

อบรมมีประสิทธิภาพสูง

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่ จากบทบาทของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรกรต้นแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ดังนี้

๑. การเป็น “โรงเรียนเกษตรกร” ที่สร้างความรู้ทันสมัย

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรทำหน้าที่เสมือนโรงเรียนเกษตรกร ที่เปิดบริการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรในพื้นที่จึงมีโอกาสเรียนรู้วิธีการผลิตใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับหลักวิชาการ ทั้งการใช้ปุ๋ยตามผลวิเคราะห์ดิน การจัดการสวนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการยกระดับมาตรฐานผลผลิตสู่ GAP และการส่งออก เกษตรกรมีความรู้ที่ถูกต้องและทันสมัย สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคการเกษตรได้อย่างมั่นใจ

๒. การสื่อสารข่าวสารที่รวดเร็วและต่อเนื่อง

ด้วยบทบาทของเกษตรกรต้นแบบในฐานะ ประธานคณะกรรมการเครือข่ายระดับจังหวัด ทำให้เกษตรกรไม่ได้เป็นเพียงผู้ผลิตที่ประสบความสำเร็จ แต่ยังทำหน้าที่ สื่อสารข่าวสารด้านการเกษตร สู่เกษตรกรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งข้อมูลด้านการผลิต เทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดจนมาตรการและนโยบายจากภาครัฐ ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ได้รับข่าวสารที่ทันต่อสถานการณ์ ไม่ตกขบวนกาเปลี่ยนแปลง และสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับใช้กับการผลิตของตนได้อย่างทันทั่วถึง

๓. การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง

เมื่อมีการสื่อสารองค์ความรู้และข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง พื้นที่ชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงจึงกลายเป็น เครือข่ายเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งสามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาและพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ชุมชนเกษตรมีความสามัคคี เข้มแข็ง และพร้อมรับมือกับปัญหาและความท้าทายทางการเกษตรร่วมกัน

๔. การยกระดับคุณภาพการเกษตรทั้งจังหวัด

การที่เกษตรกรต้นแบบทำหน้าที่ทั้งผู้เรียนรู้ ผู้ทดลอง และผู้ถ่ายทอด ทำให้ความรู้ที่ทันสมัยถูกส่งต่อไปยังเกษตรกรรายอื่นในจังหวัดจันทบุรีอย่างทั่วถึง ส่งผลให้คุณภาพผลผลิตโดยรวมสูงขึ้น และสร้างชื่อเสียงที่ดีให้กับทุเรียนและสินค้าเกษตรของจังหวัด ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของทุเรียนจันทบุรี ได้รับการยอมรับในระดับประเทศและต่างประเทศ ส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของพื้นที่

๔.๑.๔ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

๑. การเป็นตัวแทนเสียงเกษตรกรทั้งจังหวัด

เกษตรกรต้นแบบในฐานะประธานระดับจังหวัด ทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะจาก ศพก. ระดับอำเภอ เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมของจังหวัดจันทบุรี ทำให้ปัญหาและข้อเสนอที่สะท้อนต่อผู้กำหนดนโยบายมีความเป็นจริงและตรงตามสภาพพื้นที่มากขึ้น

ทำให้เกษตรกรเกิดการขับเคลื่อนนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริง ไม่ใช่เพียงนโยบายจากส่วนกลางที่อาจไม่เหมาะสมกับทุกพื้นที่

๒. การเชื่อมโยงการทำงานระดับจังหวัดกับระดับเขต

เมื่อได้รับตำแหน่งประธานในระดับจังหวัด เกษตรกรต้นแบบมีโอกาสเข้าร่วมการประชุมในระดับเขต ซึ่งเป็นเวทีสำคัญที่รวมตัวแทนหลายจังหวัดในภาคตะวันออก การเข้าร่วมประชุมดังกล่าวทำให้สามารถนำ ประเด็นของจังหวัดจันทบุรี ไปชี้แจง เสนอแนะแนวทาง หรือหารือร่วมกับจังหวัดอื่น ๆ และหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาเกษตรกรจันทบุรี เช่น การแก้ปัญหาทุเรียนอ่อน การรักษามาตรฐาน GAP การบริหารจัดการน้ำ หรือโรคพืชในไม้ผล ได้ถูกหยิบยกสู่การพิจารณาระดับเขต และเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน

๓. การขับเคลื่อนแผนบูรณาการการเกษตรของจังหวัด

ประธานระดับจังหวัดมีส่วนร่วมโดยตรงในการร่วมจัดทำและผลักดัน แผนบูรณาการด้านการเกษตรของจังหวัด เช่น แผนยกระดับคุณภาพผลผลิตทุเรียนส่งออก แผนลดต้นทุนการผลิตด้วยปุ๋ยอินทรีย์ หรือแผนพัฒนาเกษตรยั่งยืน เกษตรกรต้นแบบจึงเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างนโยบายและการปฏิบัติงานจริง สามารถกำหนดทิศทางเกษตรที่ตอบโจทย์พื้นที่และสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจเกษตรโดยรวม

๔. การสร้างเครือข่ายเกษตรกรทั้งจังหวัด

ในฐานะประธานระดับจังหวัด เกษตรกรต้นแบบสามารถเชื่อมโยงเครือข่าย ศพก. อำเภอ จังหวัด เขต ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้านเทคนิคการผลิต การตลาด และนวัตกรรมเกษตร ส่งผลให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง เกษตรกรรายย่อยได้รับโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของต้นแบบและแนวทางจากจังหวัดอื่น ๆ ผ่านเครือข่ายเดียวกัน

๕. การยกระดับภาพลักษณ์ทุเรียนและสินค้าเกษตรของจังหวัด

เมื่อเกษตรกรต้นแบบทำหน้าที่เป็นผู้แทนระดับจังหวัดในเวทีเขตและเวทีภายนอก จึงมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์และสร้างความน่าเชื่อถือของสินค้าเกษตรจันทบุรี โดยเฉพาะทุเรียน ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก สิ่งนี้ช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของจังหวัดในฐานะแหล่งผลิตทุเรียนคุณภาพ ทุเรียนจันทบุรีจึงได้รับการยอมรับในระดับประเทศและตลาดต่างประเทศมากขึ้น สร้างรายได้หมุนเวียนให้แก่ชุมชน

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

ในฐานะเกษตรกรต้นแบบและประธานเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ระดับจังหวัด ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาการผลิตทุเรียนคุณภาพโดยการนำหลักวิชาการด้านการปลูกทุเรียนต้นคู่ และการจัดการสวนอย่างเหมาะสมมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และได้ทำการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์แก่เกษตรกรในพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP อันเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งยังได้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนเกษตรกรจังหวัดจันทบุรี เข้าร่วมการประชุมในระดับเขต เพื่อเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไข ตลอดจนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคการเกษตรในพื้นที่...

ทั้งนี้ การปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกทั้งในระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับจังหวัด ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของการทำงานแบบบูรณาการและเป็นความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาภาคการเกษตรจังหวัดจันทบุรีอย่างยั่งยืน

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

- ในฐานะเกษตรกรต้นแบบและผู้นำชุมชนด้านการเกษตร เกษตรกรต้นแบบมองว่าหน้าที่สำคัญมิใช่เพียงการผลิตทุเรียนคุณภาพให้ได้มาตรฐาน GAP เท่านั้น หากแต่คือการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานจริงให้แก่เกษตรกรรายอื่นในชุมชน เพื่อให้ทุกคนสามารถพัฒนาและยกระดับการผลิตไปพร้อมกัน การเป็นผู้นำชุมชนในภาคการเกษตรจึงหมายถึงการเป็นแบบอย่างทั้งด้านการทำงาน การจัดการสวนที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การลดต้นทุนอย่างยั่งยืน และการสร้างคุณภาพผลผลิตที่ตลาดต้องการ ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเจ้าของสวน แต่ยังทำหน้าที่เป็นครูและที่ปรึกษาให้กับเพื่อนเกษตรกร เพื่อให้ชุมชนสามารถก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง นอกจากนี้การได้รับโอกาสเป็นประธานเครือข่ายในระดับจังหวัด ยังทำให้สามารถนำเสียงและปัญหาของพี่น้องเกษตรกรไปสะท้อนในเวทีระดับเขตและระดับนโยบาย เพื่อร่วมกันหาทางออกที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างความภาคภูมิใจว่าได้มีส่วนในการขับเคลื่อนภาคการเกษตรของชุมชนและจังหวัดจันทบุรี

- ประธานอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน จังหวัดจันทบุรี มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นแกนกลางเชื่อมโยงการทำงานจากระดับหมู่บ้าน และอำเภอ สู่ระดับจังหวัด โดยทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลปัญหา และข้อเสนอจากเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อประสานกับหน่วยงานภาครัฐและนำเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการและนโยบายสู่เกษตรกรในพื้นที่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคการเกษตร บทบาทดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาภาคการเกษตรของจังหวัด ทั้งในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดช่องว่างข้อมูลข่าวสาร และการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรที่เข้มแข็ง อันนำไปสู่ความยั่งยืนของการเกษตรในระยะยาว

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

เกษตรกรต้นแบบมิได้มีบทบาทเพียงในฐานะประธานคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ระดับจังหวัดเท่านั้น หากยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนสภาเกษตรกรอำเภอท่าใหม่ และเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำวังโตนด ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาภาคการเกษตรในจังหวัดจันทบุรี บทบาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต้นแบบในการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ เกษตรกร และชุมชน โดยการขับเคลื่อนงานในทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรรายย่อย หากยังเป็นการสร้างระบบการจัดการที่เข้มแข็ง สนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระดับจังหวัด ซึ่งถือเป็นตัวอย่างของภาวะผู้นำทางการเกษตรเชิงวิชาการที่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ มากกว่าประโยชน์เฉพาะราย

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

“การพัฒนาภาคการเกษตรคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คน หากเราก้าวไปข้างหน้าพร้อมกับชุมชน ความสำเร็จจะไม่ใช่เพียงของเรา แต่คือของทุกคน”

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

๑) นางสาวณัฏฐวรรณ งามสว่าง ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี

๒) นางสาวรชมาศ แสงประทุม ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี

๓). นางสาวอิงอร แสงศรีเรือง ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าใหม่

๔). นางสาวอติยา สพานกลาง ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าใหม่

๕). นางเกศรินทร์ ต่ายแต้มทอง ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอท่าใหม่

๖). นายณรงค์สิทธิ์ สุทธาทิพย์ เกษตรกรต้นแบบเจ้าของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอท่าใหม่ และประธานคณะกรรมการเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดจันทบุรี

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

๒.๑. เครื่องมือระดมความคิดเห็น (Brainstorming Tools) เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนเสนอความคิดเห็นโดยไม่ตัดสินทันที เหมาะกับการหาแนวทางแก้ปัญหา

๒.๒. Mind Mapping ใช้แผนภาพความคิดช่วยจัดกลุ่มประเด็นให้ชัดเจน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางพัฒนา

๒.๓. Timeline หรือประวัติศาสตร์ชุมชน (Community Timeline) เพื่อทบทวนเหตุการณ์สำคัญ เช่น การเริ่มปลูกมะม่วงอกร่อง การเผชิญปัญหาแมลงวันผลไม้ เพื่อสร้างบทเรียนร่วมกัน

๒.๔. เวทีเล่าเรื่อง (Storytelling) โดยให้เกษตรกรต้นแบบหรือผู้มีประสบการณ์มาเล่าประสบการณ์จริง ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและทำให้เกิดการเรียนรู้จากเพื่อนเกษตรกร

๒.๕. ปฏิทินการผลิตพืช (Crop Calendar) เครื่องมือสำคัญในการถอดบทเรียน และการส่งเสริมการเกษตรเน้นการวางแผนอนาคตในเชิงฤดูกาล

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ปัญหา/อุปสรรค บทเรียนที่ถอดได้มักถูกเก็บในรายงาน ไม่ถูกนำไปใช้ต่อ เกษตรกรทั่วไปยังเข้าไม่ถึงเนื้อหาของบทเรียน

ข้อเสนอแนะ แปลงผลการถอดบทเรียนเป็น สื่อที่เข้าถึงง่าย เช่น อินโฟกราฟิก คลิปสั้น บทความ เกษตรกรต้นแบบ นำไปใช้ใน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดับอำเภอ/จังหวัด ต่อยอดสู่การจัดทำ คู่มือแนวปฏิบัติ (Best Practice Manual)

แผนพัฒนาศักยภาพศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี พ.ศ.๒๕๖๘
อำเภอ.....ท่าใหม่.. จังหวัด..จันทบุรี..

การพัฒนา ศพก. เพื่อให้มีความพร้อมในการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่โดยสำนักงานเกษตร
 จังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ คณะกรรมการเครือข่าย ศพก. อำเภอ ร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางการ
 พัฒนาศักยภาพ ศพก.ดังนี้

๑. การวิเคราะห์และมาตรการลดความเสี่ยงในการพัฒนา ศพก. ที่จะเกิดขึ้น ได้ ดังนี้

ที่	ด้านความเสี่ยง	ผลกระทบที่เกิด	มาตรการลดความเสี่ยง
๑.	ด้านการเงิน	๑. ขาดสภาพคล่องทางการเงิน	๑. ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก หน่วยงานต่างทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การเข้าร่วมโครงการฯ การเขียนโครงการ ต่างๆ
๒.	ด้านการดำเนินงาน	๑. เกษตรกรต้นแบบเจ้าของแปลงมีอายุ มากขึ้น	๑. สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่สืบต่อการ ดำเนินงาน ศพก. ๒. จัดแรงงานประจำ ศพก. ๔. มีตำแหน่งและค่าตอบแทนให้บุคคลที่ เข้ามาขับเคลื่อนงานใน ศพก.
๓.	ด้านตลาด	-ไม่มี-	๑. สร้างมาตรฐานสินค้าและอัตลักษณ์ ๒. ควบคุมคุณภาพสินค้า
๔.	ด้านเทคโนโลยี	๑. ใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสมกับการผลิต/ เทคโนโลยีที่ล้าสมัย	๑. บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมวิชาการเกษตร หรือหน่วยงาน อื่นๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนา เกษตรกรต้นแบบ ๒. ศึกษาเทคโนโลยีที่ เหมาะสมและ ทันสมัยกับ ศพก.
๕.	ด้านสิ่งแวดล้อม	๑. ปัญหาจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม วาตภัย ๒. ปัญหาจากสภาพภูมิอากาศแปรปรวน	๑. จัดทำแผนบริหารจัดการภัยธรรมชาติต่างๆ ๒. ติดตามพยากรณ์อากาศอย่างต่อเนื่อง
๖.	ด้านการเมือง และกฎระเบียบ	๑. การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และ คณะรัฐมนตรี ๒. การเปลี่ยนแปลงนโยบาย และ กฎระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง	๑. ติดตามข่าวสารด้านการเมือง เพื่อเตรียม รับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ๒. ดำเนินงานตามระเบียบกระทรวงเกษตร และสหกรณ์การบริหาร ศพก. และผ่านการ ประชุมคณะกรรมการ ศพก.ระดับอำเภอ

***หมายเหตุ: ด้านความเสี่ยงสามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมตามสภาพพื้นที่ของ ศพก. นั้น ๆ

๒. Pain Point การพัฒนาศักยภาพศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ มีประเด็นดังนี้

ประเด็น		มี	ไม่มี
๑.๑ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์			
๑) กลุ่มเป้าหมาย เลือกบุคคลเป้าหมายที่มารับบริการและเรียนรู้ใน ศพก.			
	เกษตรกรในชุมชน	√	
	เกษตรกรนอกชุมชน	√	
	ประชาชนทั่วไป	√	
	นักเรียน นักศึกษา ที่สนใจด้านเกษตร ของ ศพก.นั้น	√	
	อื่น ๆ ระบุ.....		
๒) วัตถุประสงค์ของ ศพก.			
	เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร	√	
	เพื่อเพิ่มทักษะการผลิตสินค้าเกษตร	√	
	เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน	√	
	เพื่อให้บริการข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร	√	
	อื่น ๆ ระบุ		
๑.๒ สถานที่และจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน			
๑) สถานที่ตั้ง			
	สะดวกเข้าถึงง่าย	√	
	การคมนาคมสะดวก	√	
	ใกล้ชุมชน	√	
	อื่น ๆ ระบุ		
๒) โครงสร้างพื้นฐานมีความพร้อมในการรองรับผู้เข้าไปเรียนรู้			
	ศาลาเรียนรู้	√	
	สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้		√
	ห้องน้ำ	√	
	โต๊ะ – เก้าอี้		√
	อื่น ๆ ระบุ.....		
๑.๓ พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย			
	ออกแบบหลักสูตรที่ครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร		√
	พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร โดยเน้นที่เทคนิคการผลิตที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	√	
	จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนที่เข้าใจง่ายและครอบคลุม		√
	จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาดูงานเพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ	√	
๑.๔ สร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญและวิทยากรร่วมในการถ่ายทอดความรู้			

ประเด็น		มี	ไม่มี
	เชิญผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชน มาเป็นวิทยากรร่วม	✓	
	สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร	✓	
	ร่วมมือกับเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแบบอย่าง และให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรรายอื่น	✓	
๑.๕ จัดกิจกรรมการเรียนรู้			
	จัดการฝึกอบรม หลักสูตรระยะสั้น และกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม		✓
	จัดการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ	✓	
๑.๖ การให้คำปรึกษาและการสนับสนุน			
	ให้คำปรึกษาและการสนับสนุนด้านเทคนิคแก่เกษตรกรผ่านทางสื่อออนไลน์ หรือการเยี่ยมชมในพื้นที่		✓
	จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนความรู้และการแก้ไขปัญหา	✓	
๑.๗ การวิจัยและพัฒนา			
	ดำเนินการวิจัยและพัฒนาเทคนิคการผลิตใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และผลผลิต		✓
	ทดลองและประเมินเทคโนโลยีการเกษตรใหม่ๆ เพื่อแนะนำให้เกษตรกร	✓	
๑.๘ ประเมินผลและปรับปรุง			
	ประเมินผลการดำเนินงานของ ศพก. เป็นประจำ เพื่อระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของศูนย์		✓
	ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมเป็นประจำ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรม		✓
	รวบรวมข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมเพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น		✓
	ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมและบริการให้สอดคล้อง กับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของเกษตรกร	✓	
๑.๙ การตลาดและการประชาสัมพันธ์			
	ประชาสัมพันธ์ศูนย์เรียนรู้และหลักสูตรการฝึกอบรมผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และการประชาสัมพันธ์ในชุมชน		✓
	สร้างความร่วมมือกับสถาบันเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายเครือข่ายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย		✓
	จัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เช่น งานแสดงสินค้าและการแข่งขัน เพื่อดึงดูดเกษตรกรและส่งเสริมการใช้บริการของศูนย์เรียนรู้		✓

๓. การวางแผนพัฒนาการศึกษาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อจัดทำแผนพัฒนาศกยภาพ ศพก. โดยให้เกษตรกรต้นแบบวางแผนพัฒนา ศพก. เริ่มจากการมองเกษตรกรในชุมชนลูกค้า ผู้มาใช้บริการ ศพก. สินค้า การวางแผนจัดการ Supply Chain การจัดการเรียนรู้ แปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้ การจัดการเครือข่าย โดยการใช้เครื่องมือ Model Canvas

Model Canvas						
๑. ลูกค้าของเราคือใคร ? กลุ่มไหน ? อยู่ที่ไหน ? - เกษตรกรในพื้นที่และ ทั่วไป - ประชาชนทั่วไป		๒. ลูกค้าต้องการ เรียนรู้/การใช้บริการอะไร - การทำเกษตรตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง - การทำเกษตรอินทรีย์ การผลิตพืชสมุนไพรและการ ใช้ประโยชน์		๓. จะสื่อสาร เชื่อมโยงและ ประชาสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างไร ? - ประชาสัมพันธ์ผ่าน แอปพลิเคชัน Line Facebook ศพก. และสำนักงานเกษตร อำเภอ	๔. ทำอย่างไรให้ลูกค้ามาใช้บริการเราอีก ครั้ง ? - Service Smile ^^ - สร้างบรรยากาศ และสถานที่ ให้สะอาด สะดวก สบาย	
๕. ศพก. เรามีจุดเด่น อะไร (ความแตกต่าง) -การทำเกษตรแบบ ผสมผสาน - การทำสินค้าคุณภาพ		๖. การจัดการปัจจัยการ ผลิต (ดิน/น้ำ/พันธุ์/ วัตถุดิบ/ ทรัพยากรธรรมชาติ) ทำอย่างไร ? - BCG Model - ผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำ ชีวภาพและสารชีวภัณฑ์ใช้ เอง		๗. การผลิตให้ได้ผลดี มีคุณภาพ ปลอดภัยได้ มาตรฐาน มีมาตรฐาน อะไร ? ทำอย่างไร ? -มาตรฐาน GAP - ใช้ปุ๋ยตามความต้องการ ของพืช - วิเคราะห์ก่อนใส่ปุ๋ย	๘. การแปรรูปหรือเพิ่ม มูลค่าจะทำอะไรได้บ้าง? - ไม่มี	๙. มีช่องทางสื่อสาร/ ประชาสัมพันธ์ ศพก. และการตลาด มีช่องทาง ใดบ้าง ? - เพจ facebook - line - มีลิ้งรับซื้อในชุมชน ไม่มี ปัญหาด้านการตลาด
ความรู้ / ข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติม						
๑๐. ความรู้เรื่องอะไร ? - การผลิตน้ำหมักเปลือกมังคุด - การผลิตปุ๋ยหมักคุณภาพสูง			๑๑. หาความรู้ได้จากใคร ที่ไหน ? - หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง			
ควรสร้างเครือข่ายกับใคร ? อย่างไร ?						
๑๒. เครือข่ายเกษตรกร -กลุ่มแปลงใหญ่ -เครือข่าย ศพก. -กลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกร -SF/YSF		๑๓. วิทยากรภายนอกมีหรือไม่ -มีวิทยากรภายนอก		๑๔. หน่วยงาน /องค์กรต่าง ๆ -กรมส่งเสริมการเกษตร -กรมวิชาการ -กรมพัฒนาที่ดิน -กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ -กรมประมง -กระทรวงพลังงาน -กรมชลประทาน -มหาวิทยาลัยต่างๆ -หน่วยงานภาคเอกชน -ธนาคาร ธกส.		

แผนพัฒนา ศพก. อำเภอ..ท่าใหม่...จังหวัด.....จันทบุรี..
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

[illegible]

หลักสูตรวิชาหลักประจำ ศพก. อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

หลักสูตร การผลิตทุเรียนคุณภาพ

วัตถุประสงค์หลักสูตร เพื่อให้เกษตรกรที่สนใจสามารถเข้ามาเรียนรู้และผลิตทุเรียนให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด

บุคคลเป้าหมาย เกษตรกรในพื้นที่ที่สนใจ

เนื้อหาวิชาโดยสรุป

- การผลิตพืชให้มีความปลอดภัย และเป็นไปตามมาตรฐาน GAP
- การผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักเปลือกมังคุด
- การดูแลรักษา การตัดแต่งกิ่ง โรคและแมลง

วิธีการอบรม

- การบรรยาย และการศึกษาดูงานในแปลงเรียนรู้

สื่อที่ใช้ในการอบรม

- เครื่องฉายภาพ
- จอโปรเจคเตอร์
- คอมพิวเตอร์
- เครื่องขยายเสียง
- เอกสารประกอบการบรรยาย
- แปลงเรียนรู้

ประโยชน์ที่ผู้เรียนรู้จะได้รับ

- ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตพืชปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP
- ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติ ให้ทุเรียนมีคุณภาพสำหรับส่งออกได้

บันไดผลลัพธ์ โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

วัตถุประสงค์

- ❖ ศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การลดต้นทุนการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่
- ❖ เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

เงื่อนไข:

งานนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ต้องมีการบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงานจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จุดเน้น:

เน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จโดยยึดหลัก "ตลาดนำ นวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้"

กิจกรรม

ประชุมคณะกรรมการและสมาชิก

- โครงสร้างการแบ่งมอบหมายหน้าที่กรรมการ
- จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน
- ออกแบบการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ
- สำรวจ รวบรวมและพัฒนาฐานข้อมูล
- วิเคราะห์ประเมินผลและจัดทำรายงาน

- จัดเวทีสร้างความรู้
- อบรมพัฒนาทักษะ
- อบรมการจัดการในการผลิตสินค้าเกษตร

- พัฒนาศูนย์เรียนรู้
- สินค้าเกษตรได้รับรองมาตรฐาน
- ส่งเสริมแปลงต้นแบบ
- ประเมินศักยภาพ ศพก.

- เวทีสรุปบทเรียน
- การสำรวจข้อมูล Final line

ผลลัพธ์

- มีคณะทำงาน ศพก. ระดับอำเภอเพื่อวางแผนพัฒนา ศพก.

- มีการสร้างความรู้ความเข้าใจความร่วมมือ ในการขับเคลื่อนงานที่เป็นรูปธรรม

- มีกลไกสนับสนุนการปฏิบัติงาน

- เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนในระดับอำเภอและตำบลต้นแบบการยกระดับเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการและชุมชนเกษตรสู่ความยั่งยืน

ตัวชี้วัด

- มีโครงสร้างคณะทำงานอย่างน้อย 10 คน
- มีการแบ่งมอบหมายหน้าที่และปฏิบัติตามแผน
- มีการใช้ข้อมูลวิเคราะห์และจัดทำแผนงานที่สอดคล้องกับแผนอบรมให้ความรู้ชุมชน
- มีแผนปฏิบัติงานหรือปฏิทินการทำงานโครงการ

- ร้อยละ 75 ของผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจ เกิดกติกาข้อตกลงร่วมกันในการขับเคลื่อนงาน
- ร้อยละ 80 ของผู้เข้าร่วมโครงการมีแผนผลิตสินค้า

- มีการบันทึกข้อมูลและสรุปผลการปฏิบัติงาน
- มีผลการประเมินศักยภาพ ศพก.

- รายงานผลการดำเนินงานโครงการ
- มีต้นแบบการพัฒนา